

Web akadálymentességi kisokos 25. részének teljes szövegű átirata

A nyitóképen a Kormányzati Informatikai Fejlesztési Ügynökség (KIFÜ) neve és logója, valamint a „Web akadálymentességi kisokos – 25. rész: A kapcsolatfelvételi űrlapok akadálymentességi alapkövetelményei” főcím, és az „Előadó: Szántai Károly, web akadálymentességi szakértő” szöveg látható. A videó alatt végig az előadó hangja hallható.

*A következő képen „Az űrlapok szerepe” szöveg olvasható. Mellette egy weboldal képernyőképe látszik, amin egy kapcsolatfelvételi űrlap van. Az űrlap elején egy „Lépjen velünk kapcsolatba!” szövegű címsor található, majd alatta „A csillaggal * jelölt mezők kitöltése kötelező.” szöveg. Alatta három űrlapmező van a következő címkékkel: „Az Ön neve”, „Az Ön e-mail címe”, „Üzenete”. Az „Üzenete” űrlapmező alatt a „Legfeljebb 200 karakter” szövegű instrukció található. Ezután egy „Elfogadom az Adatvédelmi Tájékoztatóban leírtakat” címkéjű jelölőnégyzet következik. Az űrlap legalján egy „Üzenet elküldése” szöveg gomb van.*

Előadó: Az űrlapok a felhasználói interakciók fontos részei. A felhasználók ezeken keresztül tudnak például online regisztrálni, időpontot foglalni, adatot szolgáltatni, vagy üzenetet küldeni. Funkciójuktól függően az űrlapok nagyon egyszerűek, de nagyon komplexek is lehetnek, emiatt az akadálymentességük biztosításához szükséges megoldások is sokrétűek. Értelmszerűen ebben a rövid videóban az összes variációra nem tudunk kitérni, így csak néhány fontosabb követelményt tekintünk át, egy nagyon egyszerű kapcsolatfelvételi űrlap példáján keresztül.

*A következő képernyőképen a kapcsolatfelvételi űrlap „A csillaggal * jelölt mezők kitöltése kötelező.” instrukciója van kiemelve.*

Előadó: Az első fontos dolog, hogy az űrlap kitöltésével kapcsolatos általános instrukciók mindenképpen az űrlap legelején legyenek. Gyakori probléma, hogy ezek az instrukciók csak az űrlap végén jelennek meg, ahol már nem mindegyik felhasználó számára lesznek észrevehetőek. Különösen a vak és gyengénlátó felhasználók lehetnek érintettek, akik az űrlapban fentről lefelé haladnak. Példánkban ilyen instrukciónak tekinthető a kötelezően kitöltendő mezők jelzésére vonatkozó információ.

A következő képernyőképen a kapcsolatfelvételi űrlap „Az Ön neve” űrlapmezőjének címkéje van kiemelve, ami az űrlapmező előtt van.

Előadó: Amikor a felhasználó az űrlap kitöltése során egy mezőhöz ér, akkor mindig világosan és egyértelműen tudnia kell, hogy az adott mező milyen adatot vár tőle. Ezt az információt az űrlapmező címkéjének kell biztosítania. Példánk első űrlapmezőjénél a mező fölött látható „Az Ön neve” címkéből fogja tudni a felhasználó, hogy ebbe a mezőbe a saját nevét kell beírnia. A megfelelő szövegezésű címke minden felhasználónak segítséget nyújt, de a különböző kognitív vagy tanulási képességzavarral élő emberek számára különösen fontos.

A következő képernyőképen a kapcsolatfelvételi űrlap mezőibe vannak beleírva a címkék. Az egérkurzor rámegy „Az Ön neve” mezőre, majd kattintás után egy „N” betű kerül beírásra. Ezzel párhuzamosan „Az Ön neve” címke eltűnik a mezőből.

Előadó: Az űrlapmező címkéjének állandóan látszódnia kell. Akadálymentességi szempontból nagyon sok problémát okoz, ha a címke úgynevezett helykitöltő, angolul placeholder szöveggént szerepel a mezőben. Például ezek a helykitöltő szövegek az űrlapmezőbe történő beíráskor azonnal eltűnhetnek, így a felhasználónak fejből kell emlékeznie, hogy milyen adatot vár tőle a mező. Ez például egy memóriazavarral élő, vagy egy idős felhasználó számára komoly akadály lehet.

A következő képen „Az űrlapmező akadálymentes neve” szöveg olvasható. Mellette az alábbi HTML kódrészlet látható:

```
<label for="neve">
```

Az Ön neve

```
</label>
```

```
<input id="neve" type="text">
```

Előadó: Amikor egy vak felhasználó a képernyőolvasó fókuszával egy űrlapmezőbe lép, akkor számára önmagában a címke vizuális jelenléte még nem elégséges. Neki közvetlenül a mező úgynevezett akadálymentes nevét kell hallania, amit a címke szövege csak akkor biztosíthat, ha a kódban a címke és a mező logikailag is össze van kapcsolva. Ennek egyik megoldása az lehet, ha a címkét a <label> jelölőelemmel definiáljuk, és a for attribútumába a mező <input> jelölőelemének id azonosítóját tesszük. Példánkban „Az Ön neve” mező a „neve” id azonosítót kapta, ezért a címkét tartalmazó <label> jelölőelem for attribútumába szintén a „neve” azonosítót írjuk be. Így a mező képernyőolvasóval hallható neve is „Az Ön neve” szöveg lesz.

A következő képen „A címke és a mező kapcsolatának tesztelése” szöveg olvasható. Mellette a kapcsolatfelvételi űrlap képernyőképe látszik. Az egérkurzor rámegy „Az Ön neve” űrlapmező előtti címkére, majd rákattintva az űrlapmező körül megjelenik a fókuszjelző, és a billentyűkurzor villogni kezd a mezőben.

Előadó: Az összekapcsolás sikerességét a legegyszerűbben úgy tesztelhetjük le, ha rákattintunk a címkére, és megnézzük, hogy a billentyűfókusz és a szövegbeviteli kurzor megjelenik-e a mezőn.

A következő képen a „Nagyobb bejelölési felület” szöveg olvasható. Mellette a kapcsolatfelvételi űrlap képernyőképe látszik. Az egérkurzor rámegy „Elfogadom az Adatvédelmi Tájékoztatóban leírtakat” jelölőnégyzet melletti címkére, majd rákattintva a jelölőnégyzet bejelölődik és megjelenik körülötte a fókuszjelző is.

Előadó: Az említett névadási és összekapcsolási megoldás nem csak az űrlapmezőknél, hanem például a választólistáknál, a rádiógomboknál, és a jelölőnégyzeteknél is működik. Utóbbi kettőnél ez azért is fontos, mert így a felhasználók nagyobb kattintási, illetve érintési felületen tudják a választásukat bejelölni. Példánkban az „Elfogadom az Adatvédelmi Tájékoztatóban leírtakat” címkére kattintva a jelölőnégyzet is bejelölésre kerül.

A következő képen a „Beviteli instrukciók” szöveg olvasható. Mellette a kapcsolatfelvételi űrlap képernyőképe látszik.

Előadó: Az űrlapmezőkhöz nem csak címkék, hanem különböző beviteli instrukciók is kapcsolódhatnak. Példánkban az „Üzenete” mező alatt a „Legfeljebb 200 karakter” instrukció látszik. Az ilyen rövidebb instrukciók a címkében is nyugodtan elhelyezhetők, de ha a példánkhoz hasonlóan mégis külön helyezzük el ezeket, akkor a vak felhasználók érdekében egy másik összekapcsolást is végre kell hajtanunk. Ennek oka, hogy a mezőbe lépve a mező mögött elhelyezkedő instrukció szövegét biztosan nem fogják hallani.

A következő képen az alábbi HTML kódrészlet látható:

```
<label for="uzenet">
Üzenete
</label>
<textarea id="uzenet" aria-describedby="uzenetsugo"></textarea>
<span id="uzenetsugo">
Legfeljebb 200 karakter
</span>
```

Előadó: De ha a mezőt és az instrukciót a HTML kódban logikailag összekapcsoljuk, akkor a mezőbe lépve az instrukció is elhangzik. A példánkban a „Legfeljebb 200 karakter” instrukció `<span>` jelölőelemének egy „uzenetsugo” értékű id azonosítót adtunk, ami elhelyeztünk az „Üzenet” mező `<textarea>` jelölőeleméhez definiált `aria-describedby` attribútumba is. Ugyanezt az összekapcsolási módszert kell alkalmazni akkor is, ha közvetlenül a mezőnél jelenítünk meg egy hibaüzenetet.

A következő képen a „Kötelező mezők jelzése” szöveg olvasható. Mellette a kapcsolatfelvételi űrlap képernyőképe látszik a csillaggal megjelölt űrlapcímkékkel.

Előadó: A kötelező mezők jelzésére több bevált módszer is létezik. Az egyik, és talán a legegyszerűbb, ha a mező címkéjének szövegében szerepel a „kötelező” szöveg. A másik, ha a mező címkéjében egy csillag ikont használunk, de ehhez mindenképpen tartoznia kell egy jelmagyarázatnak is, ahogy az a példánkban is van. Súlyos akadálymentességi hiba, ha a kötelező mezőket kizárólag valamilyen színezés, például piros színű keretezés jelzi, mert ezt a színvak és a vak felhasználók nem fogják érzékelni.

A következő képen az alábbi HTML kódrészlet látható:

```
<label for="neve">
```

```
Az Ön neve <strong aria-hidden="true">*</strong>
```

```
</label>
```

```
<input id="neve" type="text" required>
```

Előadó: A vak felhasználók számára a kötelező mezőket az <input> jelölőelemhez definiált required attribútummal is jelezhetjük. Ennek hatására a képernyőolvasó program a mezőre lépve beolvassa, hogy az adott mező kötelező.

A következő képen „A felhasználó saját személyes adatait bekérő űrlapmezők” szöveg olvasható. Mellette a kapcsolattfelvételi űrlap képernyőképe látszik.

Előadó: Alapkövetelmény, hogy a felhasználó saját személyes adatait bekérő űrlapmezőknél az űrlapmező célját is definiálnunk kell. Erre azért van szükség, hogy a különböző kisegítő technológiák további támogatást adhassanak a mező helyes kitöltéséhez. Ez bizonyos kognitív és tanulási képességzavarokkal élő felhasználóknak, illetve egyes mozgássérült felhasználóknak lehet segítség.

A következő képen az alábbi HTML kódrészlet látható, kiemelve az autocomplete attribútumokat:

```
<label for="neve">
```

```
Az Ön neve <strong aria-hidden="true">*</strong>
```

```
</label>
```

```
<input id="neve" type="text" required autocomplete="name">
```

```
<label for="email">
```

```
Az Ön e-mail címe <strong aria-hidden="true">*</strong>
```

```
</label>
```

```
<input id="email" type="email" required autocomplete="email">
```

Előadó: Jelenleg erre a definícióra a HTML autocomplete attribútumát kell használnunk, amit a mező <input> jelölőeleméhez társíthatunk. Példánkban a felhasználó saját nevét elkérő mezőnél az autocomplete attribútumban a „name” értéket, az e-mail címét elkérő mezőnél pedig az „email” értéket adtuk meg. Az autocomplete értékhalmozát a HTML szabvány vonatkozó fejezetében találhatjuk meg.

A következő képen a „Hibajelzések” szöveg olvasható. Mellette a kapcsolatfelvételi űrlap képernyőképe látszik, aminél „Az Ön e-mail címe” mező hibás, vagyis piros színnel van kiemelve, alatta pedig a „Kérjük, az e-mail címét is adja meg” hibaüzenet olvasható.

Előadó: A megfelelő címkéktől és instrukcióktól függetlenül is elképzelhető, hogy a felhasználók adatbeviteli hibát vétenek az űrlap kitöltésekor. Mindenképpen törekednünk kell arra, hogy a felhasználók ezeket a hibákat elkerüljék, illetve a hibákat korrigálni tudják. Ha a weboldalunk kódja az űrlap ellenőrzése során hibát detektál, akkor olyan szöveges hibaüzenetet kell adnunk a felhasználónak, ami világosan tartalmazza, hogy pontosan melyik mezővel, milyen adatbeviteli probléma van, és azt a felhasználó hogyan tudja korrigálni. Semmiképpen sem elegendő, ha a hibás mezőt csak vizuálisan emeljük ki, vagy ha a hibaüzenet túlságosan semmitmondó. Az, hogy a hibaüzenet pontosan mikor és hol jelenik meg, az nagyban attól függ, hogy az űrlap interakciós modelljét hogyan valósítjuk meg. Számptalan különböző megoldás jöhet szóba. Ami nagyon fontos, hogy bármelyik megoldást is alkalmazzuk, minden felhasználónak észlelnie kell, hogy hiba történt. Ebből a szempontból a vak felhasználók különösen érintettek, hiszen ők az oldal dinamikus tartalmi változásait nehezebben tudják követni. Ha például az űrlapunk ellenőrzésére az elküldés gomb megnyomása után kerül sor, akkor az egyik lehetséges megoldás, ha a fókusz automatikusan az első hibás űrlapmezőre kerül, amihez a korábban említett módon hozzá van kapcsolva a mezőnél megjelenő hibaüzenet. Így a vak felhasználók is érzékelhetik, hogy az elküldés nem sikerült, és azt is, hogy melyik mezővel van a probléma.

A következő képen a „CAPTCHA” szöveg olvasható. Mellette egy fotó látszik, amin egy áthúzott és nehezen olvasható szöveg van.

Előadó: Az űrlapoknál kritikus kérdés szokott lenni a CAPTCHA, vagyis a robotokkal szembeni védekezésre használt megoldás. Videósorozatunk egy másik részében már szó volt arról, hogy az akadálymentesség és a CAPTCHA filozófiailag is egymást kizáró dolgok, hiszen a CAPTCHA egy szándékos akadály, amit ugyan a robotok elé teszünk le, de ezzel elkerülhetetlenül felhasználók tömegeit is kizárjuk. Habár a legújabb CAPTCHA megoldások egyértelműen jobbnak ígérkeznek, mint a korábbiak, mégis kijelenthetjük, hogy nem létezik egyetlen és tökéletes megoldás.

Tehát ha felhasználóbarát és akadálymentes online szolgáltatást szeretnénk nyújtani, akkor lehetőség szerint kerülni kell a CAPTCHA használatát, és más irányú biztonságtechnikai megoldásokat kell előnyben részesítenünk.

A következő képen az „Űrlap használata billentyűzettel” szöveg olvasható. Mellette a kapcsolatfelvételi űrlap képernyőképe látszik. A TAB billentyű nyomogatásával a fókuszjelző végiglépked az űrlapmezőkön, majd a jelölőnégyzetre kerül, ahol a SPACE billentyű lenyomásával bejelölődik. Végül a fókuszjelző az „Üzenet elküldése” gombra lép.

Előadó: Alapkövetelmény, hogy minden űrlap kizárólag billentyűzet segítségével is kitölthető és elküldhető legyen. Ez elsősorban azoknak a felhasználóknak elengedhetetlen, akik kizárólag billentyűzettel képesek navigálni. De az is megfigyelhető, hogy sok ép felhasználó is szívesebben és könnyebben tölti ki az űrlapokat egér használata nélkül. A teszteléshez tehát nekünk sem kell mást tennünk, mint a TAB billentyűt használva végig kell lépkednünk az űrlapmezőkön, és meg kell győződnünk arról, hogy a fókuszjelzés jól látható-e a körülöttük. Nagyon fontos letesztelni azt is, hogy a fókuszjelzés a választólisták, a rádiógombok és a jelölőnégyzetek körül is megjelenik-e, illetve ezek is használhatóak-e a billentyűzettel. Például a rádiógombokat és a jelölőnégyzeteket a SPACE billentyű lenyomásával be kell tudnunk jelölni. Végül azt is ki kell próbálnunk, hogy a fókusszal rá tudunk-e lépni az elküldés gombra, és az aktiválható-e az ENTER vagy a SPACE billentyűvel.

A következő képen a „Kontrasztosság” szöveg olvasható. Mellette a kapcsolatfelvételi űrlap képernyőképe látszik.

Előadó: Az űrlapoknál is nagyon lényeges alapkövetelmény a kontrasztosság. Értelemszerűen az űrlap összes szöveges elemének, például címkéjének, beviteli szövegének, gombjának, instrukciójának, hibaüzenetének is teljesítenie kell a WCAG szabvány által megszabott minimális 4,5 : 1 kontrasztarányt. Ezeken felül arra is ügyelnünk kell, hogy az űrlapelemek, vagyis a mezők, a választólisták, a rádiógombok és a jelölőnégyzetek se olvadjanak bele a háttérbe. Ezeknél a felhasználói interfész komponenseknél a WCAG szabvány minimum 3 : 1 kontrasztarányt ír elő. Példánkban az összes mező körül, és a jelölőnégyzet körül is

olyan keretezés látható, ami a szomszédos háttérszínekkel pontosan ilyen kontrasztarányban van. A jelölőnégyzetnél a bejelölés pipajele is kellően kontrasztos, tehát mindenkinek jól látható, hogy be van-e jelölve vagy sem.

A videó záróképén a KIFÜ logója, és „A magyarországi digitalizáció szolgálatában” jelmondata látható.